

Клёсы

Часам ідзём да Клёса. Гэта наш добры сябра з дзіцячых гадоў. Разам мы гулялі ў мяч, разам хадзілі ў школу. Разам збіраліся ў далёкі свет і нікуды не выехалі.

На прадмесці, між драўлянымі домікамі Клёс трымае маленькую краму. Адвёў для яе месца ў самым утульным куточку панадворку. Раней, калі яшчэ жыла маці, быў тут загончык з картоплямі, а побач з плотам зялёнай сцяной стаялі маліны. Зараз бульбянішча аддалося ў палон высокай траве, прысеў там на кукішках пластмасавы столік, а над столікам, чырвоным мухаморам красуецца вялікі парасон з надпісам *дайліды*. Маліны крыху адзічэлі, але трымаюцца някепска. Абняўшыся за плечы з прымшэлымі штыекцінамі, малайцавата заступаюцца за інтымнасць прыватнай уласнасці, аддзяляюць яе ад калектыўнай бязглуздзіцы тратуара. Ціха тут і ўтульна. Хочаш – глядзі на дахі маленькіх домікаў або, павярнуўшыся спіной на захад сонца, назірай, як пушча ўрастае ў вечаровае неба.

Часам можна было б таксама схадзіць у цэнтр мястэчка да Ньюэрка. У яго сапраўдны рэстаран, плён дзвюхгадовай пабыўкі за акіянам у самы лепшы час, калі амерыканскі долар з аднаго боку быў іконай, што абнадзейвае на жыццё вечнае і бестурботнае, а другі бок выяўляўся зялёным сатанінскім лустэркам, у якім праглядаецца цэлы

свет – распусныя зоркі кіно, бяздушныя банкіры, драпежныя сенатары, апантаныя азартам паклоннікі Лас Вегас.

У Ньюёрка столікі абведзены мармурам, а сцены – люстрамі. Адвячоркам, калі змякчаюцца дзень і настрой, прыгасаюць верхнія лямпы, адзінае святло выплывае з адлітых у патынавыя бронзы кінкетаў. Яны хітра прыхоўваюцца між люстрамі і ў срэбным шкле бачыш толькі шэрыя абрысы твараў – свой, Жэніка, Сярожа, Толіка.

Дзіўна глядзець у твар, калі раней скальпель паўсвятла вымыў яго з маршчын і эмоцыяў. Няма ў тваім абліччы гневу, радасці, болю. Можна падумаць – існуеш адно на вырванай з пашпарта фатаграфіі – без адраса, прозвішча, даты нараджэння. І адчуваеш сябе нахабнікам, што, уводзячы ў зман пагранічныя службы чужой краіны, урываецца на забароненую тэрыторыю.

І таму часцей кіруем да Клёса. Ідзем туды, бы ў свой дом. Прысаджваемся пад чырвоны брызент з надпісам *дайліды*. Выпіваем піва, нагбом, з бутэлькі, заводзім гутарку пра абы-што, вось, скажам – аб джынсавай майцы Сярожа Сахарука. У яе доўгая, на чвэрць стагоддзя, гісторыя, а за познім Герэкам каштавала яна маёнтак.

– Зараз не вырабляюць такія майкі, – кажа Сярожа і цяля за цяляй, гаспадарскім вокам абмацавае пакручастыя сцежкі швоў.

Сярожа мае рацыю. Дваццаць пяць гадоў – шмат часу, усё змянілася, праваліліся старыя імперыі, узніклі новыя, а баваўняныя ніткі надалей някепска адстойваюць пазіцыі і толькі ў пунктах неўралгічных – пры кішэнях і на локцях – адступілі.

– Зараз нішто нічым не займаецца і ўсё як трэба зроблена, – кажа Федзік.

Федзік праўду кажа. Спатрэбіўся б які занятак.

Няхай ужо не самы прыбытковы, няхай і не прэс-тыжны. Але яго няма.

І таму ідзём да Клёса.

Часам размаўляем аб нашых знаёмых – якую важную персону хто ведае. Сама лепш, калі асоба вядомая з тэлевізійнага экрана, або калі яе здымак запаўняе першую старонку газеты.

Але між нашымі знаёмымі дарма шукаць такіх асоб. І тады наогул называем імёны дваюрадных шваграў, стрыечных братоў, сваякоў, ніколі нябачаных, што пасяліліся ў Беластоку, Варшаве, або, яшчэ за царскім часам, з’ехалі ў Канады-Амерыкі. Не распавядае аб іх ні радыё, ні тэлевізар, ды не мае гэта вялікага значэння – зарабляюць там грошы значнейшыя за нашага бургомістра, а – хто ведае – можа нават і з падляшскім ваяводам выстаялі б фінансавую канфрантацыю?

Вось і клічам нашых кроўных пад чырвоны парасон з надпісам *дайліды*. А яны прыходзяць і апранаюць нас у шаты вялікага свету. І ўжо не джынсовая майка, а пінжак Джульяс Ланг агортвае плечы Сярожы Сахарука, і пад спартыўным фасонам калекцыі Нью Джоркер схаваўся абшастаны свіцер Толіка, а грудзі Жэніка напінаюцца кашуляй фірмы П’ер Кардэн.

А потым сваякі адыходзяць па сваіх справах, а мы астаемся над парожнімі бутэлькамі з-пад піва і пералічваем, хто каго бачыў у апошні час ці ўвогуле, за ўсё жыццё. Такія гутаркі струменяцца самі з сябе, выдаўжаюцца, аплятаюць лабірынты нашых сцежак вінаграднай лазой. Можна там сноўдаць з раніцы да вечара, не ступаючы на ранейшыя сляды. Бо, што ні скажы, чалавека наведваюць, а ён там-сям быў – у арміі, або – за лепшым часам па пуцёўцы.

– А я на базары Цімашэвіча ўчора бачыў, – кажа

Сярожа. – Ён купляў бананы, і я падумаў: – А няхай там! Два злоты было не было. Куплю таксама”. І купіў. Уяўляеце? На адным ларку.

З словам “уяўляеце” на Сярожавых вуснах выцвітае кветка – каляровая, экзатычная, разгартае пялёсткі – на шчокі, на вочы. І Сярожа ўсміхаецца. Так усміхаюцца людзі ў водгук аднаразоваму, неспадзяванаму шчасцю – вось, скажам, калі насуперак агульным меркаванням пашанцуе ім набраць поўны кошык грыбоў.

– Ну і дзіва, бачыў, – Федзік бесцырымонна згартае ўсмешку з вуснаў і вачэй Сярожы. – Кожны бачыў. А мне во, ён сам гэту руку пасціскаў. Гэтую, – раскірэчаныя пальцы па чарзе пад’язджаюць пад нашыя насы. – І што? І хрэн. Спіснуў і далей пайшоў. А я дзе стаяў, там і астаўся.

У апошні час Федзік скептычна глядзіць на свет. Развалілася фабрыка, злуе жонка, і яе злосць накапляецца, кандэнсуецца ў чорную хмару. Была б тая хмара сапраўдная, атмасферычная – пайшоў бы дождж, паказаўся б які грыб у лесе...

– А як быў фестываль, я бачыў прэм’ер-міністра, – кажа Толік.

Толік не першы раз вышпарваецца наперад абыякім словам. Залішне. Бачылі ўсе. Калі не твар, не постаць, тады, прынамсі, урадавы верталёт бачылі. Разганяючы на ўсе бакі галубоў, кружыў ён над купаламі царквы.

Моўчкі глядзім на Толіка, Жэнік напышліва надзімае губы, перажоўвае нейкія словы. Мабыць, скажа зараз пра свайго сына – студэнт ён, у Варшаве, і нават на адным курсе з дзяўчынай, якую штотыдзень можна глядзець па тэлебачанні ў тэлесерыяле.

Але Жэніку не хочацца зараз пра сына.

– А гэты прэм’ер-міністр – такі невялічкі ростам

чалавечак. Малы і адначасова вялікі, – здзіўляецца Жэнік.

– Бо чалавека павышае крэсла або добрае аўта, – адзываецца Сцёпка. – Пасадзі мяне на які мерседэс, адразу буду о-го-го. О, сяджу тут пазаўчора, пад’язджае машына. Доўгая, бы аўтобус, а матор працуе ціха, нават не чуеш. Адкрываюцца дзверы і высаджваецца якісьці немяшка. “Бэлавэза. Бэлавэза”, – шваргоча. Хіба ж аб дарозе пытае? Я і ка-жу – калясі метраў сто найпрост, павяртай у Варшаўскую, затым у Пілсудскага, а далей людзі скажуць. Язык да Кіева давядзе. Зразумеў, не зразумеў – сам не ведаю. Падумаць, звычайны чалавек, гэты немец – не абрыты, зусім як я. Ды дзе ён звычайны, на такой машыне!

Часам размаўляем, а другім разам сядзіцца моўчкі.

А часам хацелася б пагутарыць, а няма якраз з кім. Можна ў такіх выпадках перакінуцца словам з Брунерам. Брунер – спалучэнне пудзеля з таксай, на ягонай кудлатай, доўгай спіне чатырнаццаць год і неабмежаваная пашана да кліента. Шмат за сваё сабачае жыццё бачыў дык і другіх умее слухаць.

– Апорт, Брунер, – Клёс здымае тапачку, швыргае яе на крокаў дзесяць. Кудлатая служальнасць нырае ў траву, разгартае яе носам, вяртаецца з тапачкай назад.

А мы глядзім і пляскаем у далоні.

Словам “апорт” завяршаюцца ўсе нашы помсты: за разбураную Варшаву, і за той мячык, што Герд Мюлер забіў у нашы вароты ў семдзсят чацвёртым, і за ўсе бліскучыя машыны, што паўзуць у пушчу, разгартаючы нас пад адкос магутнымі буферамі. І яшчэ за зоркі, што ў дзіцячыя гады прыселі на пагонах і ніколі не ўзышлі на небасхіл даросласці.

А між намі ёсць і Клёсы, і Штырліцы, і Чапаевы,

і адзін з чатырох танкістаў – самы мужны, Густлік. Ёсць адзін Пушкін і адзін безыменны Прафесар. І кожная мянушка прыжылася недарма і невыпадкова. Пушкін складаў у маладосці вершы, Прафесар закончыў вечаровы агульнаадукацыйны ліцэй, а вось, скажам, Федзік – часам па прывычцы клічам яго Гагарыным – у школьныя гады, быццам якая касмічная ракета быў Федзік. Сто метраў, і дзвесце, і чатырыста хучэй за ўсіх бегаў – у мястэчку і ваяводстве. Яшчэ і зараз на самай важнай сцяне Федзікавай кватэры побач з іконамі стаяць зжоўкля дыпломы і медалі – кружкі тэктуры загорнутыя ў бліскучую, залатую паперу з-пад шакаладу.

– Добры Брунер, разумны. Малайчына, – рука Клёса ласкава паглыбляецца ў пакамечаную шэрсць, пяшчотна торгае вушы, а затым ганарыста, панскім жэстам тыркае ў разяўленую зяпу ладны кавалак кілбасы, што ў залішнім чаканні кліента прыімшэла, адышла ад спажывецкіх стандартаў.

І кудлатая зяпа ўсміхаецца. “Добры пан” – калі б хто ведаў, як чытаць сабачыя вочы, напэўна, такія словы прачытаў бы ў карых зрэнках Брунера.